

سقاخانه‌های اصفهان؛ میراث گمشده شهر

با سقاخانه‌های سایر شهرهای ایران ندارند اما در اصفهان به‌واسطه رواج کاشی‌کاری‌های خاص، حجاری‌های سنگی و گره‌چینی‌های چوبی، تزئینات ویزهای به‌کاررفته است که به‌نوعی امضای هنر اصفهان به شمار می‌رود. او اضافه کرد: این تزئینات به‌ویژه در درهای چوبی و قاب‌های سقاخانه‌ها نمود بیشتری دارد اما نمی‌توان ادعا کرد که ساختار کلی آن‌ها منحصر به اصفهان است.

۴ ضرورت حفظ سسقاخانه‌ها فراتر از کارکرد تأمین آب

عطریان با اشاره به اینکه امروز باوجود لوله‌کشی و آب‌سردکن‌های مدرن، سقاخانه‌ها از کارکرد اصلی خود فاصله گرفته‌اند. گفت: اگر صرفاً به کاربری تأمین آب نگاه کنیم، شاید دیگر نیازی به سقاخانه نباشد؛ اما جایگاه آئینی و هویتی آن‌ها همچنان باقی است. او ادامه داد ما با پدیده‌ای مشابه مواجه هستیم که در مورد کاروان‌سراها یا خانه‌های تاریخی نیز صق می‌کند؛ اگرچه کاربری اصلی آن‌ها تغییر یافته است؛ اما ارزش معماری، تاریخی و فرهنگی آن‌ها همچنان پابرجاست و باید حفظ شوند.

۴ وضعیت کنونی سقاخانه‌ها؛ نیازمند مراقبت مردمی

عطریان درباره وضعیت کنونی سقاخانه‌های اصفهان گفت: سقاخانه‌هایی که در دل بازار یا محلات زنده قرار دارند معمولاً در وضعیت مطلوبی هستند و مردم خود به نظافت و نگهداری آن‌ها می‌پردازند، اما این سقاخانه‌هایی که در محلات کم‌تردد یا متروکه واقع شده‌اند، در معرض بیشترین خطر فرسودگی و نابودی قرار دارند. او تأکید کرد: بخشی از سقاخانه‌ها به ثبت ملی رسیده‌اند؛ اما این ثبت برای بقای آن‌ها کافی نیست، اگر مردم در مراقبت از آن‌ها نقش نداشته باشند، تلاش سازمان‌ها بی‌ثمر خواهد بود.

۴ احیای سسقاخانه‌ها با مشارکت مردم ممکن است

عطریان تأکید کرد: مسیر احیای سقاخانه‌های اصفهان از دل مردم می‌گذرد. ما نباید انتظار داشته باشیم که صرفاً سازمان میراث‌فرهنگی یا شهرداری اصفهان مسئول احیای سقاخانه‌ها باشد. او افزود: تجربه نشان داده است که اقدامات ارگان‌ها اگر بدون مشارکت مردمی باشد، دوام زیادی ندارد. اما اگر مردم خود را صاحب و نگهبان سقاخانه‌ها بدانند، حتی مخالات سازمانی نیز اثر بخشی بیشتری خواهد داشت.

۴ سقاخانه‌ها پیونددهنده هویت ملی، هنر بومی و مسئولیت مدنی

محمدهلی ایزدخواستی، مدیرعامل سازمان نوسازی و بهسازی شهر اصفهان و مسئول بافت تاریخی شهر، اظهار کرد: سقاخانه‌ها میراثی ماندگار از گذشته در محلات مرکزی شهرها و بافت‌های تاریخی ما هستند که به نظر می‌رسد کارکرد فعال گذشته خود یعنی رساندن آب به تشنگان را در زندگی معاصر و با رشد و توسعه شهری، تا حدودی از دست داده‌اند. او افزود: همین مسئله موجب شده است غبار فراموشی بر چهره سقاخانه‌ها بنشیند و این بناهای ارزشمند کم‌کم از جلو دید ما حذف شوند؛ به‌گونه‌ای که برخی از آن‌ها تخریب شده‌اند، برخی دیگر به تصرف درآمده‌اند و با

سقاخانه‌ها زمانی از عناصر اصلی بافت اجتماعی شهر بودند؛ اما امروز زیرِ گرد فراموشی پنهان شده‌اند و احیای آن‌ها نیازمند بازخوانی فرهنگی است.

به گزارش مهر، در دل بافت تاریخی اصفهان، سقاخانه‌ها نه‌تنها به‌مثابه ساختارهای برای تأمین آب آشامیدنی رهگذران، بلکه به‌عنوان نمادهایی زنده از پیوند هنر، اعتقاد دینی، و مسئولیت اجتماعی نقش آفرینی کرده‌اند.

این عناصر کوچک اما پرمعنا، جایگاهی ویژه در ساختار اجتماعی شهر داشته‌اند و به‌واسطه کارکردهای آئینی و زیبایی‌شناختی‌شان، هویتی مستقل و فرهنگی در ذهن شهروندان شکل داده‌اند. سقاخانه‌ها اغلب در فضاهای پرتردد مانند بازارها، گذرهای اصلی و محلات قدیمی ساخته می‌شدند و به‌تدریج به نقاطی برای تجمعات آئینی، نذر و توسل بدل شدند که در آن‌ها خاطره جمعی و هویت محلی به شکلی ملموس جاری بوده است.

۴ آمار نگران‌کننده از سقاخانه‌های تخریب شده

منصور دالمهر، پژوهشگر میراث‌فرهنگی با اشاره به یافته‌های میدانی خود گفت: در پژوهشی که انجام دادم حدود ۲۴ تا ۲۵ سقاخانه‌های اصفهان را به‌طور دقیق بررسی کردم. البته در زمان تحقیق تعداد بیشتری از سقاخانه‌ها در اصفهان وجود داشت که به‌مرور و به دلیل توسعه شهری از بین رفته‌اند. او ادامه داد: بسیاری از سقاخانه‌ها تخریب شده‌اند یا وضعیت مناسبی ندارند در برخی موارد کاشی‌های آن‌ها از بین رفته و حتی بدنه سقاخانه‌ها بر اثر برخورد خودروها آسیب‌دیده است. در روند مرمت‌ها نیز به‌جای بازسازی اصولی، اقداماتی انجام شده که هویت این بناها را مخدوش کرده است.

۴ لزوم ورود جدی میراث‌فرهنگی برای حفاظت از سقاخانه‌ها

دالمهر با انتقاد از وضعیت نگهداری سقاخانه‌ها گفت: سازمان میراث‌فرهنگی باید نمونه‌های تاریخی سقاخانه‌ها را حفظ کند و از ساخت سقاخانه‌های جدید با ظاهر مدرن پرهیز کند. حفظ نمونه‌های تاریخی کمک می‌کند که نسل‌های آینده بافرهنگ آب‌رسانی و احترام به آب آشنا شوند. او با ذکر نمونه‌هایی از تخریب سقاخانه‌ها افزود: سقاخانه زیبایی که در محدوده سبزی میدان اصفهان بود، با احداث زیرگذرها تخریب شد. همچنین سقاخانه‌ای در خیابان طالقانی اصفهان به نام «آقا میرزا اساتلله روضاتی» با بازسازی غیراصولی دچار آسیب شده و زیبایی خود را از دست‌داده است.

۴ سقاخانه‌های ارزشمند اصفهان؛ از تخریب تا حفاظت

این پژوهشگر با اشاره به سقاخانه‌های شاخص اصفهان گفت: سقاخانه حاج آقا شجاع در بازارچهای به همین نام، یکی از نمونه‌های زیبای باقی‌مانده است. همچنین سقاخانه محله دروشت یا کاشی‌کاری‌های نفیس، نیازمند حفاظت جدی است. او یادآور شد: چند سال پیش کاشی‌های ساقاخانه چهارسو نقاشی توسط سارقان به سرقت رفت؛ اما خوشبختانه با همکاری مردم و یگان حفاظت میراث‌فرهنگی کاشی‌ها بازگردانه شد.

۴ سقاخانه‌هایی که در حافظه تاریخی اصفهان ماندگار شدند

دالمهر در پاسخ به سوآلی درباره سقاخانه‌های شاخصی که تخریب شده‌اند، گفت: سقاخانه‌ای در خیابان هارونیه از جمله نمونه‌های منحصر به‌فردی بود که تخریب شد. همچنین بسیاری از سقاخانه‌ها در طول سالیان با تغییراتی نادرست، اصالت خود را از دست داده‌اند. او افزود: نمونه‌هایی همچون سقاخانه مسجد ذکراه در چهارباغ پایین اصفهان، امروز در گروگن شده‌اند و از شکل اصیل خود فاصله گرفته‌اند. جایگزینی مشکی‌های چوبی با فلزاتی مانند آلومینیوم، باعث شده هویت تاریخی این سقاخانه‌ها مخدوش شود.

۴ تمایزات سقاخانه‌های اصفهان با سایر شهرها

علی عطریان، معمار و مدرس دانشگاه در پاسخ به این پرسش که چه ویژگی‌هایی سقاخانه‌های اصفهان را از نمونه‌های مشابه در شهرهای دیگر متمایز می‌کند، گفت: به لحاظ ساختاری، سقاخانه‌های اصفهان تفاوت بنیادینی با سایر شهرها دارند. سقاخانه‌ها در طول سالیان با تغییراتی نادرست، اصالت خود را از دست داده‌اند. او افزود: نمونه‌هایی همچون سقاخانه مسجد ذکراه در چهارباغ پایین اصفهان، امروز در گروگن شده‌اند و از شکل اصیل خود فاصله گرفته‌اند. جایگزینی مشکی‌های چوبی با فلزاتی مانند آلومینیوم، باعث شده هویت تاریخی این سقاخانه‌ها مخدوش شود.

رئیس اداره میراث‌فرهنگی اردستان با اشاره به برآورد هزینه‌ای بالغ بر ۲ میلیارد و ۲۰۰ میلیون تومان برای مرمت، بازسازی و بهرم‌برداری این یخچال

ادامه داد: در مرحله نخست، با پیگیری نماینده مردم

اردستان در مجلس شورای اسلامی، مبلغ ۲۰۰ میلیون

تومان از محل اعتبارات ملی اداره کل میراث‌فرهنگی

تخصیص یافته و ابلاغ شده است.

پورشیع گفت: در این مرحله از عملیات مرمت،

مصالح موردنیاز تهیه شده و بازسازی بنا از داخل

سقف آغاز می‌شود. همچنین طراحی بیرونی یخچال

نشانی: اصفهان،میدان آزادی، خیابان دانشگاه

نرسیده به حکیم نظامی، کوچه شهید روحانی، شماره ۵

تلفن : ۰۲۱-۳۶۹۳۷۵۰، ۰۲۱-خط فاکس : ۳۶۹۳۹۲۱-۰۲۱

لینتوگرافی و چاپ:شاخه سبز توزیع:رویداد پارسی

هشدار دانشگاه

هنر به تخریب لایه‌های باستانی

تخریب لایه‌های باستانی در فاز دوم گذر کمزربین واکتش تند دانشگاه هنر را برانگیخت.

علیرضا خواج‌احمدعزاری، رئیس دانشگاه هنر اصفهان، در نامه‌ای خطاب به استاندار اصفهان، ضمن ابراز نگرانی شدید از روند تخریب لایه‌های باستان‌شناسی شهر، خواستار تدوین قوانین و راهکارهای فوری برای حفاظت از این گنجینه‌های تاریخی شد.

در این نامه آمده است: باتوجه‌به جایگاه بی‌بدیل اصفهان به‌عنوان گنجینه‌ای از هویت و میراث‌فرهنگی ایران و یکی از کهن‌ترین کلان‌شهرهای جهان، متأسفانه در روند توسعه کنونی شهر، به‌ویژه در پروژه‌های عمرانی مانند ساخت‌وسازهای مسکونی و تجاری، احداث پارکینگ، زیرگذر و مترو، بدون توجه به لایه‌های ارزشمند باستان‌شناسی زیربن، خسارات جبران‌ناپذیری به این میراث غنی وارد می‌شود. دانشگاه هنر اصفهان در این نامه با تأکید بر نقش تعیین‌کننده دانش باستان‌شناسی شهری در برنامه‌ریزی‌های کلان کشورهای پیشرو، هشدار داده است که توسعه شهری بدون شناخت دقیق از گذشته، منجر به نابودی بخشی از هویت تمدنی ملتها خواهد شد. شناخت صحیح از گذشته، علاوه بر تقویت هویت ملی، دمه‌ا چانه گردشگری مستند و ارزشمند را پدید می‌آورد. این دانشگاه، ورود قاطعانه استانداردی اصفهان به موضوع تخریب لایه‌های تاریخی را ضرورتی ملی دانسته و پیشنهاد داده است که جلساتی تخصصی با مشارکت نهادهای اجرایی، پژوهشی و حقوقی برگزار شود تا ضمن تبیین ابعاد مختلف این بحران، راهکارهایی علمی و اجرایی تدوین شود. یکی از نکات کلیدی در نامه دانشگاه هنر، تأکید بر درج لایه‌ای مرتبط با آثار مدفون در مطالعات طرح جامع شهر اصفهان است؛ امری که می‌تواند آغاز یک رویکرد هوشمندانه در توسعه شهری بر اساس احترام به پیشینه تاریخی باشد. تدوین لایه‌ای مرتبط با آثار مدفون زیر زمین در مطالعات اولیه طرح جامع اصفهان و تصویب قوانین و قواعدی برای آن، می‌تواند توسعه آتی شهر را با حفظ میراث باستانی همراه سازد. دانشگاه هنر اصفهان به‌عنوان بزرگ‌ترین نهاد آموزش عالی هنر در مرکز و جنوب ایران و قطب پژوهش‌های مرمت و باستان‌شناسی کشور، در بخش پایانی نامه خود، اعلام آمادگی کرده است برای تشکیل هیئت راهبردی مشترک با اداره کل میراث‌فرهنگی استان و سایر نهادهای ذی‌ربط. دانشگاه هنر اصفهان آمادگی خود را برای تشکیل هیئت راهبردی با همکاری اداره کل میراث‌فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری استان، جهت تدوین برنامه‌های کوتاه، میان و بلندمدت و ارائه راهکارهای پیشگیرانه و درمانی اعلام می‌دارد. در پایان این نامه، دانشگاه هنر ابراز امیدواری کرده است که با حمایت و ورود قاطعانه استاندار اصفهان، گامی مؤثر در پاسداری از میراث تمدنی این شهر کهن برداشته شود؛ شهری که خاکش گواه قرون است و بی‌توجهی به آن، به معنای چشم‌پوشی از خویشن است.

تخت فولاد، این میراث پررمزوراز عرفان و آرامش، با احیای چله‌خانه‌هایش نه‌تنها غبار از گذشته زوده، بلکه پرده از روح امروز نیز برداشته است. در این سرای سکوت، دو چله‌خانه با گنجینه‌ای از نور و حضور در دل خود خانه کرده‌اند: چله‌خانه تکیه بابا رکن‌الدین چله‌خانه تکیه مادر شاهزاده هر دو اکنون با جامه‌ای نو، اما با همان روح کهن، پذیرای کسانی‌اند که هنوز صدای خدا را می‌شنوند؛ آهسته، از میان‌دل، در مکانی که واژه‌ها از معنا بازمی‌مانند و تنها حضور باقی‌ست.

۴ چله‌خانه بابا رکن‌الدین؛ نفس‌کشیدن در هوای حضور
در جنوب شرقی آرامگاه پررمزوراز بابا رکن‌الدین، خلوتگاهی ساده اما شگوهمند قرار دارد؛ مکانی که به شیخ بهایی، عالم و عارف نامدار نسبت داده‌شده است. مرحوم سید محمدعلی مبارک‌های در کتاب «اخلاق انسان ملکوتی» می‌نویسد که خادم شیخ بهایی، روزهایی را در همین مکان به چله‌نشینی گذرانده است. بنایی ساخته شده از سنگ‌هایی نازک که برخی می‌گویند خود شیخ با دستان خویش بنیان نهاده است. بر دیوار این مکان، خطی به چشم می‌خورد منسوب به خط شیخ بهایی که سال‌هاست دل خوانشوسان و دلدادگان را ربوده.

پروفیسور ابوالفضل ذابح، استاد هنرشناس و خط‌شناس برجسته، در بازدیدی علمی از این فضا، این خط را به نمونه‌ای از خط شیخ بهایی در بقعه شیخ شهاب‌الدین اهری مقایسه و اصالت آن را تأیید کرده است. اما شاید اصالت حقیقی اینجا، نه در سنگ و خط، بلکه در نوری‌ست که در سکوت آن جریان دارد؛ در دیوارهایی که شنیده‌اند نجوای دل‌هایی را که برای رسیدن، نه شنیدن، نشست‌اند.

۴ عبادت مدرن در معماری سسنت؛ ثبت‌نام آنلاین برای خلوت باخدا
نواوری امروز، در خدمت نیایش دیروز؛ درختی که ریشه در تاریخ دارد و شاخه‌اش تا آسمان امروز گسترده است.

مجموعه تخت فولاد امکان ثبت‌نام رایگان و آنلاین برای عبادت و چله‌نشینی را از طریق وب‌سایت استحکامبخشی و مرمت پوسته خارجی گنبد تاج الملک بااعتباری بالغ بر ۱۰ میلیارد ریال است که باتوجه به پیش‌بینی‌های انجام‌شده امید می‌رود این عملیات مرمتی در مدت‌زمان ۲ ماه به پایان برسد.

امتیاز در رتبه‌بندی روزنامه‌های سراسر کشور
شرب کیفی: ۸۲/۷ رتبه آگهی: ۱
آیین نامه اخلاق حرفه ای در لینک -درباره ما-
سایت اصفهان امروز منتشر شده است.
www.esfahanerooz.ir

عضو تعاونی مطبوعات، انجمن مدیران رسانه

گزارشی از بازگشت روح خلوت به تخت فولاد؛ جایی که زمان در برابر نور زانو می‌زند

چله‌نشینِ شب‌های روشن

ساعت ۱۸ تا ۱۹ (پیش از اذان مغرب)

هر نوبت، ۱۵ دقیقه است. اما این مدت، با درخواست متقاضی، قابل تمدید است؛ نه یک‌بار، بلکه تا هرچند بار که دل بخواهد. چون آن که به خلوت آمده، شاید نخواهد زود بازگردد...

امکان ثبت‌نام برای عبادت انفرادی یا گروهی (تا ۳ نفر) نیز فراهم است تا هر کس در آرامش، به نیایش بپردازد.

درحالی که چله‌خانه بابا رکن‌الدین با سیستم رزرو اینترنتی در دسترس است، برای حضور در چله‌خانه مادر شاهزاده، هماهنگی با متولی مکان الزامی‌ست. جایی‌ست که حرف‌زن دیگر کافی نیست؛ باید گوش سپرد نه به صدا، بلکه به نجوای جان.

چله‌نشین، در هیاهوی جهان، رخت به خلوت کشیده است؛ نه برای گریز که برای رسیدن. نه به کناره که به درون. هر سحر، چشمان خویش را می‌بندد تا با چشم دل، خورشید را درون خویش ببیند. چهل روز، با سایه‌های خویش می‌رقصد؛ با خواهش، با وسوسه، با تنهایی و در این رقص خاموش، حقیقتی ازلی را می‌زاید؛ نوری که نه از خورشید که از جان برمی‌خیزد. چله، لحظه‌ای‌ست که زمین از تو می‌رُود و آسمان، دستانت را می‌گیرد.

۴ بازگشت به حریم خلوت؛ چله‌خانه‌های تخت فولاد میزبان خلوت‌نشینان عصر دیجیتال
در عصری که شتاب، جان انسان را می‌فرساید و هیاهوی بی‌وقفه، فرصت اندیشیدن را از او می‌گیرد، نقطه‌ای هست که می‌توان در آن ایستاد، نفس کشید و فقط «بود».

تخت فولاد، این میراث پررمزوراز عرفان و آرامش، مستلزم رعایت آداب معنوی و جسمانی‌ست. طهارت جسم و جان، پیش‌شرط ورود به این فضای نورانی‌ست. افراد مبتلا به بیماری‌هایی نظیر آسم، تنگی نفس یا سایر مشکلات تنفسی و جسمی باید پیشاپیش به مدیریت اطلاع دهند تا در صورت نیاز، اقدامات امدادی تدارک دیده شود.

ورود به مکان با عباى مخصوص چله‌نشینی، سجاده و جامزاد صورت می‌گیرد که در همان محل، تمیز، آماده و رایگان در اختیار زائران قرار داده می‌شود. تهویه فصلی چله‌خانه‌ها با سیستم‌های مناسب انجام می‌گیرد و بهداشت محیطی بادقت بسپار بالا رعایت می‌گردد.

روزهای جمعه تعطیل است؛ نه از سر کم‌کاری، بلکه برای سهرآشنی و پاک‌سازی محیط از خسرات و خزدگان احتمالی، تا پاکى و آرامش فضا محفوظ بماند. این ظرافت و دقت در جزئیات، نشان از آن دارد که اینجا عبادت، سطحی نیست؛ دعوتی‌ست به حضوری تمام‌عیار در جسم، در جان و در محیط.

۴ چله‌خانه‌ها؛ سکوت‌هایی که آینده را شکل می‌دهند

اگر روزگاری گفتند: «دل را در مسجد بجوی»، امروز شاید باید گفت: دل را در چله‌خانه بجوی. در جایی که حضور دیگران نیست تا مزاحم خلوت شوند.

جایی طراحی‌شده نه برای بازدید و عکس‌گرفتن، بلکه برای بودن، برای نگریستن به خویش و بالا رفتن از درون. چله‌خانه‌ها، نه موزه‌اند و نه اقامتگاه، بلکه معبدهای سکونت.

ساخته‌شده برای آنان که می‌خواهند بی‌نقاب، بی قضاوت و بی‌سروصدا، به آستانه راز برسند. تخت فولاد با احیای این فضاها، نه‌تنها یک میراث را زنده کرده، بلکه یک معنا را به زندگی معاصر بازگردانده است؛ مکانی برای مکث، جایی برای تنفس در میانه این شتاب بی‌رحم.

۴ او اما چند گام آن‌سوتر از واژه‌ها...

و شاید در جهانی که صداها مدام بلندتر می‌شوند، تنها نجات‌یافته کسی‌ست که به سکوت پناه برده باشد. در سرمزینی که آدما هم می‌شوند، کسی که خود را بازباید، پیامبری خاموش است.

خلوت، تنها راهی‌ست که انسان امروز را به انسان ازلی پیوند می‌زند؛ راهی که نه به بیرون که به عمق جان ختم می‌شود.

چله‌خانه‌ها فقط مکان نیستند، قرارگاه روح‌اند؛ نقطه‌ای که در آن، انسان از حجم خویش کاسته و به معنا افزوده می‌شود. و چه‌بسا در پایان این چهل قدم، کسی نه فقط خود را که خدا را در خود بیابد...